



Stockholms  
universitet

# Anknytning hos barn till mödrar med utvecklingsstörning

Pehr Granqvist

[pehr.granqvist@psychology.su.se](mailto:pehr.granqvist@psychology.su.se)

Presenterat vid Forum FUB: Aktuellt i FUB-världen,  
Luleå, 150508

Pehr Granqvist

## Huvudpoänger att ta med sig hem

- Barn till mammor med utvecklingsstörning kan mycket väl ha "trygg anknytning".
- Många mammor med utvecklingsstörning kan svara tillräckligt bra på barnets behov och signaler.
- Mammornas intellektuella förmågor verkar inte ha någon betydelse i sammanhanget.
- Men det har betydelse om mamman själv har varit med om mycket jobbiga händelser.

## Upplägg

- **Bakgrund** – vad har "experter" trott sig veta om dessa saker innan vi genomförde vår studie?
- **Frågeställningar** – vad vi undrade över?
- **Metod** – hur vi besvarade frågorna?
- **Resultat** – vad vi kom fram till?
- **Diskussion** – vilken betydelse har allt detta?

# Bakgrund

## Många "experter" menar att personer med utvecklingsstörning inte är bra som föräldrar

- ✓ Tvångssterilisering av personer med utvecklingsstörning
- ✓ Vanligt med omplacering av barnen till familjehem (30-50%)
- ✓ Vanligt med problem i utvecklingen hos barnen (t.ex. Gillbergs forskning)
- ✓ Ofta säger man att barnen har "anknytningsproblem" (Alexius & Hollander, 2014)



Stockholms  
universitet



# Bakgrund

## Vad vi vet om personer med utvecklingsstörning som blir föräldrar

- ✓ Nästan alla har en lindrig utvecklingsstörning (IQ ca 70)
- ✓ De allra flesta har varit med om mycket jobbiga saker under uppväxten + senare (övergrepp, försummelse)
- ✓ Vissa fungerar bra som föräldrar, andra fungerar mindre bra (detsamma gäller i andra grupper av föräldrar)
- ✓ Intellectuella förmågor verkar inte ha så stor betydelse för hur föräldern eller barnet fungerar
- ✓ Däremot har förälderns livssituation och -historia stor betydelse för hur föräldern och barnet fungerar



Stockholms  
universitet



# Bakgrund

## Nå, vad är då anknytning och "anknytningsproblem"?

- Anknytning handlar om det känslomässiga bandet mellan barn och förälder (jämför "kärlek"), utvecklat vid 6-12 månaders ålder.
- Genom att barnet knyter an skyddas barnet mot faror (t.ex. barnet gråter vid fara = signal till föräldern).
- I princip alla barn knyter an till sina föräldrar (om föräldern har utvecklingsstörning spelar ingen roll från barnets synvinkel)
- Det är skadligt för barnet med långa upprepade separationer

- Men barn är olika i hur de knyter an: Vissa får en trygg anknytning, andra en otrygg anknytning.
- Att föräldern svarar bra på barnets behov och signaler har ofta stor betydelse för att barnet är tryggt med sin förälder.
- Otrygg anknytning är ganska vanligt även i "normala" grupper (ca 40%) .
- Otrygg anknytning INTE tillräckligt skäl för omplacering av barn; de flesta barn med otrygg anknytning utvecklas ok.
- Vad man syftar på med "anknytningsproblem" är ofta oklart (ibland att barnet har någon form av otrygg anknytning, ibland att barnet inte har ngn anknytning alls till föräldern)

# Exempel på en missuppfattning och dess följder

En 2 månaders svensk bebis omplacerades nyligen från sin mammas omvårdnad. Socialsekreteraren skrev så här:

- Barnet har inte utvecklat någon anknytning till sin mamma
- Detta visar sig i att barnet gråter i hennes närvaro.

**OBS! En anknytningsrelation har vanligen utvecklats först vid 6-12 mån + gråt är det bästa tidiga exemplet på just ett anknytningsbeteende!**

*Fråga: Mamman hade utvecklingsstörning. Skulle vi ha tillåtit omplacering med denna motivering om mamman inte hade haft en utvecklingsstörning?*

# Frågeställningar

- Hur knyter barn an till mammor med utvecklingsstörning, tryggt eller otryggt?
  - Hur svarar mammor med utvecklingsstörning på sina barns behov och signaler, bra eller mindre bra?
  - Vad är det som har betydelse för barnens anknytning? Och för hur mammorna svarar på barnens behov och signaler? Är det mammans intellektuella förmågor som har betydelse, eller hur hon själv blivit behandlad under sin egen uppväxt?
- För att svara på de här frågorna hade vi också med en jämförelsegrupp av mödrar med så kallade "normala" intellektuella förmågor och deras barn.

# Metod – hur vi besvarade våra frågor?

pehr.granqvist@psychology.su.se



## Attachment & Human Development

Publication details, including instructions for authors and subscription information:

<http://www.tandfonline.com/loi/rahd20>

**Mothers with intellectual disability,  
their experiences of maltreatment,  
and their children's attachment  
representations: a small-group matched  
comparison study**

Pehr Granqvist<sup>a</sup>, Tommie Forslund<sup>b</sup>, Mari Fransson<sup>b</sup>, Lydia Springer<sup>c</sup> & Lene Lindberg<sup>d</sup>

## Metod – Vilka var med i studien?

- **Gruppen mödrar med utvecklingsstörning och deras barn**

26 mödra-barnpar

Rekrytering: genom professionella som hade kontakt med mödrarna

***Dessa fick vara med:*** (1) mammor med diagnos av mild utvecklingsstörning, (2) barn 5-8 år, hemmaboende, (3) ingen autism.

- **”Matchad” jämförelsegrupp**

26 ”normalbegåvade” mödrar och deras barn

***Dessa fick vara med:*** (1) familjer från liknande boendeområde, (2) mammor med liknande inkomst, (3) barn med liknande ålder (+- 6 mån), (4) samma kön, (5) ingen autism.

## Metod – Vilka uppgifter gjorde vi?

Två besök (inom två veckor)

- **Hembesök** – Vi forskare hälsade på hemma hos mammorna och ställde frågor om hur de haft det under uppväxten
- **Labbesök** – Mammorna och barnen hälsade på oss på universitetet
  - 1) Vi tittade på hur mammorna svarade på sina barns behov och signaler
  - 2) Vi testade barnens anknytning
  - 3) Vi testade mammornas intellektuella förmåga

Metod – Instrument:  
Hur mammorna haft det under uppväxten

- 30 tydliga frågor, med följdfrågor vid ja-svar
- Intervjuerna kodades för:
  - Känsломässiga övergrepp
  - Fysiska övergrepp
  - Sexuella övergrepp
  - Försummelse
  - Traumatiska förluster/separationer

Metod – Instrument:  
Hur mamman svarar på barnets signaler och behov



• **Observation av mammans beteende under 20 minuter:**

- 1) Fri lek med leksaker
- 2) Fri lek utan leksaker
- 3) Samarbetsuppgift (etch-a-sketch-uppgift att göra tillsammans, mamma och barn använde en ratt var)
- 4) Dubbel uppmärksamhet (hur mamman förhåller sig till sitt barn samtidigt som hon fyller i ett formulär och barnet har fått en för svår leksak att leka med).

## Metod – Instrument: Barnens anknytning



### Separationsångesttestet

- 6 bilder som visar barn och föräldrar som skiljs från varandra (till exempel, föräldrarna åker bort över helgen och barnet lämnas hos släktingar)
- Frågor till barnen om vad de tror att barnet på bilden känner och gör

Trygg anknytning = Barnet beskriver att barnet på bilden (1) blir ledsen eller arg men (2) ändå hittar på bra saker att göra (till exempel leka med släktingar)

Otrygg anknytning = Barnet beskriver att barnet på bilden gör dumma saker, eller inget alls, eller hemska saker händer

## Resultat – vad vi kom fram till?

- **Barn till mammor med utvecklingsstörning kan mycket väl ha ”trygg anknytning”.** Ungefär 1/3 barn till mammor med utvecklingsstörning hade trygg anknytning, jämfört med 1/2 av barn i jämförelsegruppen.
  - **Många mammor med utvecklingsstörning kan svara tillräckligt bra på barnets behov och signaler.**
- ”Normalbegåvade” mammor svarar i genomsnitt bättre, men det är stora skillnader mellan utvecklingsstörda mammor!

## Resultat – vad vi kom fram till?

- **Mammornas intellektuella förmågor verkar dock inte ha någon betydelse i sammanhanget.** Det fanns inga samband mellan mammornas intelligens och hur bra de svarade på barnets signaler eller deras barns anknytning.
- **Men det har betydelse om mamman själv har varit med om mycket jobbiga händelser.** Nästan alla mammor med utvecklingsstörning (9/10) hade varit med om svåra händelser. De som varit med om många svåra händelser svarade mindre bra på sina barns behov och signaler, och de hade ofta barn med otrygg anknytning.

# Diskussion - vilken betydelse har allt detta?

Slutsats:

*Det är inte utvecklingsstörningen som är problemet, det är hur mammorna har behandlats under sina egna uppväxter som är problemet!*

*Åtminstone när det gäller sådant vi tittat på i vår studie.*

## Vad kan samhället göra?

- 1) Försöka skydda personer med utvecklingsstörning från svåra händelser under uppväxten
- 2) Om det inte går - försöka hjälpa personer med utvecklingsstörning att bearbeta de svåra händelserna
- 3) Hjälpa (vissa) föräldrar med utvecklingsstörning att svara bra på sina barns behov och signaler
- 4) Om inget hjälper och barnen far illa hos sina föräldrar ska de omplaceras till familjer där de kan få det bättre (detta gäller oavsett om föräldern har utvecklingsstörning).

OBS! Dessa insatser är viktiga både för personer med utvecklingsstörning och deras barn!

## Vad ska samhället INTE göra?

- Samhället ska inte omplacera barnen från föräldrar med utvecklingsstörning på grund av fördomar, bristande kunskaper eller bristande resurser.

### Varför inte?

- Det är skadligt för barnen med upprepade, längre separationer från sina omvårdare.
- Det kränker barnens och föräldrarnas rätt att vara med varandra (FNs deklARATION).

# Vad kan föräldrar med utvecklingsstörning göra?

- Tänka på att försöka svara bra på barnens signaler (viktigt för ALLA föräldrar!)
- Söka stöd och hjälp från personer det går att lita på vid behov. Tack och lov finns det sådana personer!
- Vara medvetna om att ens svårigheter som förälder inte alls behöver ha att göra med ens intellektuella förmågor...

... även om vissa "experter" verkar tro det. Men experter kan ju ha fel. Det VET vi ju!

**ELLER HUR!**



Stockholms  
universitet



## Huvudpoänger att ta med sig hem

- Barn till mammor med utvecklingsstörning kan mycket väl ha ”trygg anknytning”.
- Många mammor med utvecklingsstörning kan svara tillräckligt bra på barnets behov och signaler.
- Mammornas intellektuella förmågor verkar inte ha någon betydelse i sammanhanget.
- Men det har betydelse om mamman själv har varit med om mycket jobbiga händelser.

# TACK för uppmärksamheten!

- Tack till mammorna och barnen som var med i studien!
- Tack till medarbetare, särskilt Tommie Forslund, Lydia Springer, Mari Fransson och Lene Lindberg.
- Tack till SUF kunskapscentrum och FUB!
- Och tack till FAS/Forte för forskningsanslaget!

[pehr.granqvist@psychology.su.se](mailto:pehr.granqvist@psychology.su.se)